

Ярослав ДИКИЙ
**ПСИХОСОЦІАЛЬНЕ ДЕТАЛЮВАННЯ
ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОЦЕДУРА**

Yaroslav DYKYI
PSYCHOSOCIAL DETAILING AS A METHODOLOGICAL PROCEDURE

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.075>

УДК: 159.923.2

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що швидкість суспільної подієвості неспинно зростає і наповнюється дедалі більшою кількістю кризових явищ та конфліктів, вирішення яких потребує фундаментальних наукових напрацювань, зокрема виконання цілої низки логіко-методологічних та аналітико-рефлексивних процедур. Однією із них є *психосоціальне деталювання*, яке покликане вивчати соціальні події виняткової психологічної значущості.

Термін «психосоціальне деталювання» походить із соціальної роботи та соціальної психології. Його використовують для дослідження складних соціальних та психологічних явищ науковці різного профілю, а також інші фахівці, які займаються вирішенням суспільних (політичних, управлінських, освітніх тощо) проблем. Особливо актуальною дана тема є сьогодні, оскільки саме психосоціальне деталювання розширює кругозір дослідника та уможливує виокремлення м і к р о п о д і й, котрі забезпечують розвиткову дію психологічних та соціальних механізмів традиційного чи інноваційного плану.

Стан наукової розробки теми. Відомі науковці та практики використовували психосоціальне деталювання у своїй діяльності: Ерік Еріксон – у теорії розвитку особистості, що охоплює вісім етапів культурного розвитку особи, кожен з яких має свої унікальні соціальні та психологічні виклики; Анна Фройд застосовувала його у роботі з дітьми й стверджувала, що їхній психологічний розвиток має розумітися в кон-

тексті їх соціальних та культурних умов проживання. Швейцарський психіатр та психолог Карл Юнг використовував психосоціальне деталювання у теорії аналітичної психології, яка містить дослідження архетипів, колективних символів та першопочаткових структур особистості. Питанням психосоціального деталювання займалися також Джеральд Кох, Девід Майерс, Роберт Вайт, Карл Роджерс та ін. [7; 14; 15; 18]. Кожен з цих дослідників здійснив особистий внесок у розуміння людської психіки та взаємодії людини й соціального оточення.

Сьогодні психосоціальне деталювання є нагальною проблемою у сфері соціальної роботи й прикладній психології. Воно невинувачено мало застосовується для аналізу та вирішення актуальних завдань у закладах та інститутах публічного управління, освіти, охорони здоров'я, правоохоронної діяльності тощо.

Мета дослідження: обґрунтування значущості *психосоціального деталювання як методологічної процедури*, тобто як узвичаєного порядку здійснення професійного методологування над суспільними (ковітальними) подіями повсякдення та випадками особистого життя.

Об'єктом дослідження є соціальні події цілісного психологічного змісту, тобто *мікроподії* повсякдення, що мають окреме психодуховне наповнення.

Предмет дослідження становить *психосоціальне деталювання* як така мислевчинкова дія, що спрямована на докладне, в усіх подобицях та нюансах, з'ясування того, що

реально відбулося як мікросоціальна чи особистісна подія життєвого шляху.

Гіпотеза дослідження містить два твердження, що вимагають перевірки:

а) здійснення методологічної процедури психосоціального деталювання окремих суспільно важливих явищ та процесів забезпечить виявлення мікрозв'язків та взаємозалежностей між соціальними та психологічними механізмами, які подієво впливають на поведінку людей у різних ситуаціях;

б) психосоціальне деталювання ковітальної подієвості уможлиблює його сценарування та прогнозування з урахуванням потенційних реакцій людей на певні події.

Методологічну оптику дослідження становлять:

а) принципи, закономірності та нормативи циклічно-вчинкового підходу А. В. Фурмана у метасистемі вітакультурної методології [2; 6; 11];

б) методологічна концепція художньої деталі Ю. Б. Кузнецова як системоутворювального явища будь-якої мисленнєвої творчості, починаючи від наукової, раціонально зорієнтованої, й завершуючи поетичною [5];

в) методологічна модель соцієми А. В. Фурмана та С. К. Шандрука як смислоформа соціальної події у часопросторі соціємних зв'язків із подіями минулого і майбутнього [12].

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше психосоціальне деталювання розглядається як: а) методологічна процедура міждисциплінарного дослідження; б) фундаментальна структурна одиниця психосоціального прогнозування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для проведення цього дослідження нами переосмислено зміст споріднених понять терміна «деталь» (рис. 1). Слово «деталь» є запозиченням із французької мови епохи Середньовіччя та походить від *detailler*, що означає «різати на шматки», «відокремлювати». У XVI – XVII століттях його здебільшого використовували у виробництві одягу та інших ремеслах, пізніше воно стало вживатися ширше, включаючи такі значення, як «складова частина», «елемент конструкції», «окремих фрагмент». Деталь та деталювання є поширеним і загально визнаним об'єктом дослідження технічних наук, зокрема креслення, де його визначають як ескізування деталей за складальним креслеником, або процес виконання робочих начерків деталей [3, с. 6].

Сучасне трактування поняття «деталь» набуває особливого значення у науковій діяльності, зокрема й сфері соціогуманітаристики. Цікавим є те, що Кембриджський словник тлумачить деталь як окрему інформацію або факт про щось, або, уникаючи технічних визначень, у такий спосіб, немовби, підкреслює її значущість у гуманітарному вченні [16]. Описуючи художню деталь, Ю. Б. Кузнецов визначає її як «мікрообраз реалії предметно-об'єктивного або духовно-суб'єктивного світу, співвідносний у літературному творі з іншим образом або системою образів як частина (елемент) цілого і як засіб художнього узагаль-

1 – деталь: поняття як інструмент мислення, що означає окремий факт, одиницю механізму

2 – детальність: ознака, детермінанта, що якісно характеризує подробицю

4 – деталювання: логіко-методологічна процедура системно-функціонального поєднання компонентів, що утворюють одиницю пізнання

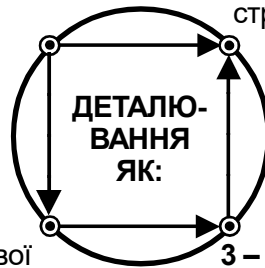
3 – деталізація: аналітико-теоретична процедура, яка передбачає докладне з'ясування набору деталей, або поелементне розроблення чого-небудь

Рис. 1.

Зміст похідних понять від терміна «деталь» у форматі методологічного осмислення

1 – пізнавальний процес: аналітичний компонент, що спрямований на виокремлення провідних характеристик-елементів об'єктів вивчення

4 – методологічна процедура: злагоджена послідовність дій або узвичаєний порядок мислєдїяльностї, спрямованої на структурування й удетальнення предмета

2 – когнітивна операція: вид розумової діяльності, що встановлює зв'язки і залежності між складовими, ознаками, характеристиками окремого предмета осмислення, усвідомлення

3 – інтелектуальний прийом: абстрактно мисленнєвий спосіб розщеплення чи подрїблення предмета задля вивчення його властивостей, ознак, параметрів

Рис. 2.
Висхідна градація понятійних визначень деталювання

нення» та вказує на те, що «мікрообраз» є родовим поняттям терміна «деталь» і характеризує її як адекватний образ дійсності» [5, с. 9]. *Детальність* – це характеристика подробиці, що вказує на якісний рівень точності відображення певного компонента. *Деталізація* – аналітично спрямована процедура, що має на меті виявити та відокремити обраний елемент із механізму, події чи явища і висвітлити його сутнісні особливості. *Деталювання* є інтегральною логіко-методологічною процедурою, що з допомогою системно-функціонального поєднання компонентів утворює мислєвчинкову одиницю пізнання як засіб наукової рефлексії подїєвості.

Враховуючи важливість дефініцій для даного дослідження, нами запропонована *мислєсхема (рис. 2)* висхідної градації терміна «деталювання» за принципом кватерності (четвірності) [10, с. 191], який кристалізує його значення як методологічного засобу пізнання. Залежно від ситуації вжитку, деталювання розуміємо як: а) пізнавальний процес аналітичного спрямування, що виділяє найважливіші риси предмета; б) когнітивну операцію, яка встановлює зв'язки між провідними компонентами, що у поєднанні утворюють окреме предметне поле пошуку; в) інтелектуальний прийом абстрактного подїлу предмета дослідження чи конструювання; г) методологічна процедура як узвичаєний порядок мислєдїяльностї, що спрямований на покомпонентне структурування предмета вивчення або творення.

Застосування психосоціального деталювання як методологічної процедури передбачає

глибинне розуміння науковцем специфіки функціонування соціальних та психологічних механізмів, а відтак і реальних процесів ковітального повсякдення людей. Термін «соціальний механізм» поширений у соціологічній літературі у вигляді *протоконцепції*, себто рудиментарної, прив'язаної до конкретної ситуації та значною мірою нероз'ясненої, і де ї, що потребує концептуалізації. Скажімо, видатний соціолог сучасності Петер Хедстрем, який є одним із провідних дослідників проблеми соціальних механізмів, зазначає, що визначення даного поняття повинно базуватися на трьох фундаментальних засадах, або п р и н ц и п а х:

1) *прямого спричинення*, що покликаний забезпечити причинно-наслідкову залежність суспільних подїй, тонкий і тісний зв'язок між експланансом та експланандумом, тобто між поясненням і пояснюванням;

2) *сфери застосування*, що реалізує таку ідею: соціологія не повинна передчасно встановлювати універсальні соціальні закони, а натомість має зосередитися на визначенні понять, що спеціально створені для пояснення певного кола ковітальних явищ;

3) *методологічного індивідуалізму*, який фіксує ідею того, що суспільну подїєвість формують дійові особи, а не набір змінних. Пояснення, засноване на механізмах, не вибудовується на простих асоціаціях між змінними, але завжди посилається безпосередньо на причини та наслідки індивідуальних дій, орієнтованих на поведінку інших. Наслідком цього принципу є те, що не існує механізмів

макрорівня; сутності або події на *макрорівні* пов'язані одна з одною завдяки комбінації ситуаційних, індивідуальних дій і трансформаційних механізмів, тобто всі зміни на макрорівні варто концептуалізувати у термінах трьох окремих переходів (макро-мікро, мікро-мікро та мікро-макро) [17].

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що найбільш влучним є запропоноване М. В. Туленковим визначення *соціального механізму* як сукупності певних дій, учинків, відносин і поведінки, невід'ємних від їхніх суб'єктів – носіїв: індивідів і соціальних груп, завдяки котрим відбувається будь-яке соціальне явище, утворюючи своєрідний внутрішній каркас, що забезпечує існування, функціонування чи перетворення різноманітних процесів [9, с. 226].

Актуальним викликом для психологічної науки є методологічно обґрунтоване визначення терміна «психологічний механізм», адже, попри велику кількість публікацій із його використанням, сьогодні не існує єдиного концептуального тлумачення. Сучасні емпіричні дослідження здебільшого виокремлюють захисні, мотиваційні та особистісні *психічні механізми*, які доволі детально описані, проте характеризуються однобічністю та обмеженістю, що унеможливує введення даної дефініції до поняттєво-категорійного апарату психологічного дослідження. З-поміж наявних наукових тлумачень, виокремлюємо М. Й. Боришевського, котрий стверджував, що *психологічний механізм* – це феномен, який означає наявність стану оптимальних взаємовідносин і взаємодії між структурними елементами (підсистемами) психологічної системи, що забезпечує її функціонування, становлення, розвиток [1, с. 28]. Він чітко розмежовує *психологічні механізми* та подібні за змістом й ознаками феномени, зокрема *мотиви*. Розглядаючи їх сутність, автор зауважує, що мотиви мають несвідомі та свідомі форми проявлення у поведінці особистості, тоді як механізми є виключно науковим, теоретико-методологічним інструментом аналізу і пояснення закономірностей функціонування особистості як психосоціальної системи. За концепцією А. В. Фурмана, психологічний механізм – це гносеологічний конструкт, що дає змогу оприявити і вивчати оптимальну самоорганізованість психічних явищ (процесів, станів, властивостей, тенденцій) у їх розитковій динамічності, учинково-функціональній цілісності структурно-покомпонентного наповнення і виконує функцію

не лише засобу раціогуманітарного пізнання, а й інструменту-процедури миследіяльнісного оперування сукупністю психологічних знань про цей, сформований теоретичною думкою, механізм.

Задля визначення базового для нашого дослідження терміна «психосоціальний механізм» потрібно, на нашу думку, застосувати методологічні процедури *синтезування* та *конфігурування*, які уможливають поєднання різногалузевих, міждисциплінарних знань, що спрямовані на один і той же об'єкт дослідження. У цій ситуації розумові дії дослідника спрямовуються на виокремлення спільних підходів у психології та соціології до тлумачення терміна «механізм», його ролі та місця, пошукування спільних знаменників, за допомогою яких уможливиться створення нової міждисциплінарної концепції психосоціального механізму, що буде, безумовно, потужним *теоретичним конструктом*, мета якого полягає у поясненні закономірностей розвитку функціонування психіки, її впливу на прийняття рішень та поведінку особи за визначених умов у конкретній життєвій ситуації, що й становить підґрунтя суспільної подієвості. Спільною ознакою тут є психологічні *деталі* як складові одиниці будь-якого психосоціального механізму, що окреслюють найвагоміші аспекти його ковітального вактуальнення.

Отже, виходячи з вищевикладеного, висновуємо, що *психосоціальний механізм* – це засіб пояснення закономірностей прийняття рішень та поведінки людини у конкретній ковітальній події (*рис. 3*), що поєднує такі частини: а) *психологічну деталь* як мікроподію, котра охоплює психічні явища, стани й процеси, які мають визначальний вплив на суспільне повсякдення і є невіддільною складовою окремого психосоціального механізму; б) *соціальну деталь* як окремий факт, подробицю суспільної буденності; в) *психосоціальну організованість* повсякдення як наступність життєво значущих мікроподій на рівнях особи, групи, організації, етносу.

Внутрішній каркас життєвої події є значно складнішим, адже поєднує у собі, з одного боку, найближче соціальне довкілля, з іншого – психодуховний матеріал конкретної людини, напівсвідомлювальні та несвідомі чинники впливу на її активність у конкретній ситуації [13, с. 146].

Залежно від галузі знань термін «подія» має декілька визначень. Філософія тлумачить

1 – психологічна деталь як мікроподія із властивими їй, ситуаційно обмеженими, психічними процесами, станами, властивостями, тенденціями

2 – соціальна деталь як окрема подробиця суспільної буденності, що має просторово-часові рамки й свідомісно організовується як соціальний факт

4 – психосоціальний механізм це взаємопроникнення внутрішніх (психічних) і зовнішніх (соціальних) чинників (ознак, характеристик, властивостей, явищ), що холістично організовані як особиста чи ковітальна мікроподія і є засобом пояснення закономірностей прийняття рішень та поведінки особистості чи групи у конкретній співжиттєвій ситуації

3 – психосоціальна організованість повсякдення як наступність життєвих мікроподій, що пов'язані між собою вчинковою спіраллю ковітальної активності учасників

Рис. 3.
Генетичні корені психосоціального механізму

подію як щось індивідуалізоване, що належить окремій людині та становить примітну ознаку її причетності до суспільства, тобто своєрідну збірну точку дотику особистісного та соціального, внутрішнього і зовнішнього світів. Соціологія пояснює подію як компонент суспільного життя, з якого складається полотно складніших утворень, а саме соціальних систем, організацій, структур. До прикладу, утворення та розпад соціальних груп, внутрішньогрупова динаміка – це завжди сукупність уявлених подій. Психологи трактують подію як конкретний момент життя, що має визначені часові й просторові межі, характеризується цілісністю і завершеністю. Її вплив на формування особистості складно переоцінити, адже у результаті здобутого досвіду відбуваються розвиткові зміни у психодуховному світі людини. Саме тому будь-яка життєва подія має підставу стати об'єктом психосоціального деталювання.

Психосоціальне деталювання – це процес роздрібнення складного соціального чи психосоціального явища на менші, зрозуміліші деталі, подробиці, елементи. Цей підхід дозволяє розглядати явище чи подію з різних кутів зору та аналізувати їх складові, сегменти, частини окремо. Так, скажімо, при дослідженні психологічних аспектів бідності як суспільно важливого явища слушно розглядати такі компоненти, як емоційний стан, стиль життя, соціальне довкілля, доступ до ресурсів та ін. Кожен із цих компонентів може бути досліджений окремо для того, щоб отримати глибше розуміння причин і наслідків бідності як психосоціального явища. Назване деталювання стане у нагоді при розв'язанні складних соціальних

та особистісних проблем і при знаходженні ефективних способів їх вирішення, адже такий підхід уможливує комплексний розгляд ковітального проблемного поля життєдіяльності особи чи групи.

Актуальна суспільно-політична ситуація в Україні та світі унагальнює пошук дієвого методологічного інструментарію соціального прогнозування, що фундується на теоретичних і прикладних розробках психологічного змісту, тобто на знаннях закономірностей та особливостей перебігу психічних явищ і процесів на різних рівнях взаємодії людини з довкіллям. Очевидно, що, з одного боку, тлумачення суспільних явищ у термінах індивідуальної поведінки певною мірою спричиняє заперечення масових феноменів, з іншого – їх визначення у термінах соціальної цілісності, зліквідує вагомість індивідуального в суспільному. Психосоціальне деталювання в даному аналітичному контексті є сполучною ланкою між окремою особою і найближчим соціумом, адже розглядає психологічні й соціальні деталі як маркери внутрішнього світу особистості, які подієво оприявнюють її почуття, бажання та переживання, що увиразнюють поведінку і діяльність людини.

В. А. Роменець визначає логіку розгортання історичного процесу і його закономірностей крізь призму *структури вчинку*, вказуючи на те, що наприкінці ХХ століття людство перебуває на етапі рефлексії. Звідси слушно припустити, що у ХХІ столітті знову актуалізується ситуаційний компонент інноваційного історично-культурного взірця, причому на новому рівні та з урахуванням попереднього

1 – ситуація психосоціального

деталювання: набір ідей і принципів, понять і категорій, умов та обставин, що у поєднанні створюють проблемне поле ґрунтового вивчення мікроподієвих механізмів соціального та особистого життя у царині соціогуманістики

2 – мотивація психосоціального

деталювання: сукупність уявлень, поглядів, інтересів і мотивів, спрямованих на встановлення впливу психологічних та соціальних чинників на становлення проблемної ситуації як суспільного явища чи ковітальної мікроподії

4 – рефлексія процесу та результату акту-

процедури психосоціального деталювання на предмет повноти його мислевчинкової організованості (циклічності), персоніфікованої чи суспільної корисності, пояснювального та прогностичного потенціалу

3 – миследіяльнісне опрацювання

проблемної ситуації шляхом виокремлення, аналізу та пояснення психосоціальних деталей як мікроподієвих чинників особистого і групового вчинення

Рис. 4.

Вчинкова організація психосоціального деталювання як методологічної процедури

вчинкового досвіду людства. На підтвердження цієї тези М. М. Слюсаревський, вивчаючи проблему соціального прогнозування, зіставив вектор соціальної динаміки, групової взаємодії та індивідуальної соціальної дії з вектором структури вчинення (ситуація, мотивація, дія, післядія) й у такий спосіб уможлививши виявлення траєкторії розвитку суспільства за логікою культурно-історичного поступу. В результаті проведеного дослідження, було виявлено, що найактуальнішою проблемою соціальної подієвості у процесі онтогенезу стане усвідомлення особистістю свого впливу на розгортання соціального повсякдення, а також рефлексивне прийняття відповідальності за власні вчинки, що спричинить перехід суспільства на новий культурно-історичний рівень [8, с. 108]. Звідси висновуємо, що психосоціальний підхід до прогнозування обґрунтовує використання методу екстраполяції, себто перенесення виявлених тенденцій розвитку на майбутнє психосоціальної системи.

Психосоціальне деталювання як методологічна робота – це окремий миследіяльнісний прийом, особлива аналітична процедура й одночасно самобутня мислетехніка структурування-удетальнення мікроподієвої картини окремої психосоціальної ситуації особистого чи ковітального життя. Учинковий підхід до названого деталювання (рис. 4), що базується на принципі кватерності [11, с. 19-20], уможливорює розгляд його пояснювального потен-

ціалу та здатності сценарування майбутнього, адже як стверджував В. А. Роменець, «завершення одного вчинку є початком наступного» [7].

Ситуація психосоціального деталювання – це часопросторова конфігурація сил та обставин, боротьби зовнішнього і внутрішнього світів людини, які у поєднанні формують проблемну ситуацію у сфері її суспільного повсякдення. Мотиваційний компонент передбачає наявність та боротьбу мотивів, що є визначальними у конкретній соціальній події чи життєвій ситуації та спонукають до дії. Миследіяльне опрацювання методологом певної психосоціальної проблеми реалізовується шляхом виокремлення із ситуації конкретного психосоціального механізму, що впливає на поведінку та прийняття рішень, його структурування і подрібнення на психосоціальні деталі як мікроподії, що соціємно пов'язують людину й навколишній світ. Зазначимо, що соцієма є точкою теперішнього, яка характеризує ситуаційно локалізовану дійсність та пов'язує події минулого з подіями майбутнього [12, с. 66, 71]. Післядіяльний компонент даного деталювання здійснює критичну оцінку результату його звершення й відповідає за вичерпність та аргументоване обґрунтування психосоціального спричинення проблеми й сценарування потенційних вчинкових дій і реакцій людини на важливі соціальні події та нестабільні ситуації власного життя.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було обґрунтовано застосування психосоціального деталювання як методологічної процедури, а також її вчинкової організації, котра уможливує структурування та ретельний аналіз визначальних для соціогуманітаристики соціальних подій цілісного психологічного змістовлення, а відтак нами досягнута мета наукового пошуку.

Отримані узагальнення дають підстави сформулювати такі висновки:

1. Психосоціальне деталювання як методологічне мислевчинення потребує визначення фундаментального поняттєво-категорійного апарату, а саме введення в науковий обіг та авторське змістовлення термінів «психологічний механізм» та «соціальний механізм», котрі, незважаючи на поширеність у науковій та науково-популярній літературі, до сьогодні не мають уніфікованого визначення; водночас нами окреслено сутнісну епістемологічну основу, що уможливує їх змістове витлумачення в об'єктно-предметному контексті чинного міждисциплінарного дослідження.

2. Враховуючи вищевикладене, визначаємо психосоціальний механізм як поєднання психічних та соціальних чинників, що у цілісності становлять ядро особистісної чи співжиттєвої мікроподії та є засобом пояснення закономірностей прийняття рішень і поведінки особистості чи групи у конкретній ковітальній ситуації. Рефлексивно-аналітичний підхід до психосоціальних подій вимагає новітнього пізнавального та пояснювального інструментарію, яким є запропоновані нами дефініції: «психосоціальний механізм», «психологічна деталь», «соціальна деталь». З їх допомогою здійснюється класифікація каузальних зв'язків, що у поєднанні утворюють соціальну чи життєву мікроподію довершеного психологічного змісту.

3. Психосоціальне прогнозування містить парадокс наукового пізнання, адже у ньому є протилежні, але переконливо аргументовані, положення. Зокрема, до таких тверджень належить теза про первинність психологічного або соціального у конкретній події, або пояснення групових явищ крізь призму особистісної поведінки, що практично нівелює роль колективних феноменів. Проте ігнорування ролі та впливу індивідуальних прагнень, почуттів, переживань також неможливе, адже локальний соціум складається з окремих його

учасників й, отже, всі процеси та явища зумовлені їхньою життєактивністю.

4. Психосоціальне деталювання як процедура є невіддільною складовою методологічного забезпечення соціального прогнозування, адже вона враховує ширший спектр чинників, що зумовлюють поетапне становлення кризового явища та забезпечує більш ґрунтовне, в усіх подробицях, наукове пояснення можливих сценаріїв реакцій і вчинкових дій людей на ті чи інші суспільно значущі чи особистісно важливі події.

Загалом актуальні проблеми у царині соціогуманітаристики потребують наукового пошуку спричинень, детермінант та особливостей розвитку психосоціальних деталей, адже виявлення соціємних зв'язків між буденними мікроподіями є запорукою належного методологічного аналізу, тлумачення та опрацювання адекватних інноваційно-психологічних способів або підходів до їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боришевський М.Й. Психологічні механізми розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 1996. №3. С. 26-33.
2. Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
3. Гетьман О.Г., Білицька Н.В., Баскова Г.В., Ветохін В.І. Деталювання креслеників загального виду: навч. посіб. Київ: НТУУ "КПІ", 2011. 122 с.
4. Загальна соціологія: хрестоматія. Концепція, упоряд., перекл. А.В. Фурман, В.С. Біскуп, О.С. Морщакова. Київ: Вид. Ліра-К, 2020. 354 с.
5. Кузнецов Ю. Феномен художньої деталі: методологічні виміри пізнання. *Психологія і суспільство*. 2017. №3. С. 7-29. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.03.007>
6. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
7. Основи психології: підручник; за заг. Ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. 5-е вид. Київ: Либідь, 2002. 632 с.
8. Слюсаревський М. М. Несходимі терени Психеї: маршрути наукового пізнання: вибрані праці. Київ: Талком. 2019. 664 с.
9. Туленков М. В., Лобанова А. С., Яремчук С. С. Системний аналіз у соціології: підручник; за заг. ред. М.В. Туленкова. Чернівці: Чернівецький нац. Ун-т імені Юрія Федьковича, 2023. 508 с.
10. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.
11. Фурман А.В. Методологічна оптика як інструмент мислевчинення. *Психологія і суспільство*. 2022. №2. С. 6-48. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.006>
12. Фурман А.В., Шандрук С.К. Соціема як евристичний концепт загальної соціологічної теорії. *Психологія і суспільство*. 2013. №1. С.57-74.

13. Фурман О.Є., Фурман А.А., Дикий Я.О. Вчинок і подія як соціємна організованість життєвого шляху особистості. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 143-168. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2021.02.143>
14. Юнг К. Г. Структура і динаміка психічного. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 574 с.
15. Anna Freud: Selected Writings. Edited with introductions by Richard Ekins and Ruth Freeman. Penguin Books, 2015. 336 p.
16. Detail. English meaning [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/detail>.
17. Peter Hedström and Petri Ylikoski. Analytical sociology and social mechanisms. *Encyclopedia of Philosophy and the Social Sciences*, Ed. Byron Kaldis, 2013, pp. 27-30. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781452276052.n12>
18. Robert W. White. *The Abnormal Personality*. New York: Wiley, 1981. 793 p.

REFERENCES

1. Boryshevskyi M.I. (1996). *Psykholohichni mekhanizmy rozvytku osobystosti*. [Psychological mechanisms of personality development]. *Pedahohika i psykholohiya – Pedagogy and psychology*, 3. 26-33 [in Ukrainian].
2. Furman, A. V. & Furman, O. I. & Shandruk, S. K. & Co (Eds.). (2019). *Vitakulturna metodolohiia: antolohiia. Do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A. V. Furmana [Vicultural methodology: an anthology. To the 25th anniversary of professor A. V. Furman's Scientific School]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
3. Hetman O.H., Bilytska N.V., Baskova H.V., Vetokhin V.I. (2011). *Detaliuvannia kreslenykyv zahalnoho vydu: navch. posib [Detailing drawings of a general type: a tutorial]*. Kyiv: NTUU "KPI" [in Ukrainian].
4. A.V. Furman, V.S. Biskup, O.S. Morshchakova (2020). *Zahalna sotsiolohiia: khrestomatiiia [general sociology: textbook]*. Kyiv: Vyd. Lira-K. [in Ukrainian].
5. Kuznetsov Y. (2017) *Fenomen khudozhnoi detali: metodolohichni vymiry piznannia [The phenomenon of artistic detail: methodological dimensions of cognition]*. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society* 3. 7-29. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.03.007>
6. Furman, A. V. & Furman, O. I. & Shandruk, S. K. & Co (2019). *Metodolohiia i psykholohiia humanitarnoho piznannia. Do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A. V. Furmana [Methodology and psychology of humanitarian cognition. To the 25th anniversary of professor A. V. Furman's scientific school]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
7. Kyrychuk, O. V. & Romanets, V. A. (Eds.). (2006). *Osnovy psykholohii [Fundamentals of psychology]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
8. Sliusarevskyi, M. M. (2019) *Neskhodymy tereny Psykhei: marshruty naukovoho piznannia: vybrani pratsi [The inhospitable terrains of Psyche: the routes of scientific knowledge: selected works]*. Kyiv: Talkom [in Ukrainian].
9. Tulenkov, M. V., Lobanova, A. S., Yaremchuk, S. S. (2023). *Systemnyi analiz u sotsiolohii: pidruchnyk [System analysis in sociology: textbook]*. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. Un-ty imeni Yurii Fedkovycha [in Ukrainian].
10. Furman, A. V. (2016). *Ideia i zmist profesiinoho metolohuvannia [The idea and content of professional*

methodologization]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

11. Furman A.V. (2022). *Metodolohichna optyka yak instrument myslevchynennia [Methodological optics as a thought-activity tool]*. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*. 2. 6-48. [in Ukrainian] DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.006>
12. Furman A.V., Shandruk S.K. (2013). *Sotsiema yak evrestychnyi kontsept zahalnoi sotsiolohichnoi teorii [Sociema as heuristic concept of general sociological theory]*. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*. 1. 57-74. [in Ukrainian]
13. Furman O.I., Furman A.A., Dykyi Y.O. (2021). *Vchynok i podiia yak sotsiemna orhanizovanist zhyttievoho shliakhu osobystosti [Act and event as a sociemic organization of the personality's life path]*. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*. 2. 143-168. [in Ukrainian] DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2021.02.143>
14. Jung K. G. (2022). *Struktura i dynamika psykhichnoho [The Structure and Dynamics of the Psyche]*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
15. Anna Freud: Selected Writings. (2015). Edited with introductions by Richard Ekins and Ruth Freeman. Penguin Books [in English].
16. Detail. English meaning (Retrieved from) – URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/detail>. [in English]
17. Peter Hedström and Petri Ylikoski. (2013). *Analytical sociology and social mechanisms. Encyclopedia of Philosophy and the Social Sciences*, Ed. Byron Kaldis, pp. 27-30 [in English]. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781452276052.n12>
18. Robert W. White. (1981). *The Abnormal Personality*. New York: Wiley [in English]

АНОТАЦІЯ

ДИКИЙ Ярослав Олегович.

Психосоціальне деталювання як методологічна процедура.

Міждисциплінарне дослідження присвячене обґрунтуванню значущості інтелектуального деталювання як узвичаєного порядку здійснення професійної методологічної мислєдїяльностї над квітальними та особистїсними подїями людського повсякдення. Об'єктом вивчення є психосоціальне деталювання як засіб методологування у соціогуманїтаристїці, а його предметом – назване деталювання як мислєвчинкова дїя, що спрямована на з'ясування та пояснення того, що відбулося як особистїсна чи персонїфікована соціальна подїя. Результатом наукового пошуку стало підтвердження гіпотези, що складається із двох тверджень. Перше вказує на те, що методологічна процедура психосоціального деталювання суспїльно важливих явищ і процесів забезпечить виявлення мікрозв'язків між соціальними та психологічними механїзмами, які подїєю впливають на поведїнку та дїяльність людей у рїзних життєвих ситуаціях. Зокрема, доведено, що роль взаємозв'язків між цими механїзмами виконують психологічні та соціальні деталї, що завдяки взаємпроникненню і співорганїзованостї утворюють у часопросторї мікроподїєво полотно взаємодїї особи як джерела психодуховного й довкілля як соціо-культурного досвїду етносу. Друге твердження, що отримало підтвердження, констатує перспективу: описана методологічна процедура умож-

ливлює прогнозування суспільної подієвості з урахуванням потенційного відгуку громадян на певні події. Вчинкова організація психосоціального деталювання соціальної чи життєвої події вказує на те, що сценарування потенційних реакцій реалізується методом екстраполяції на засадах попередньо здобутого знання і на вичерпності тлумачень про мікроподієві зв'язки. Тому методологічна процедура психосоціального деталювання є фундаментально важливою для міждисциплінарних досліджень у царині соціогуманітаристики і під час створення соціальних прогнозів.

Ключові слова: методологування, деталь, деталність, деталізація, деталювання, соціальний механізм, психологічний механізм, психосоціальний механізм, психосоціальне деталювання, подія, подієвість, мікроподія, сценарування, соціальне прогнозування, соціема, вчинок.

ANNOTATION

Yaroslav DYKYI.

Psychosocial detailing as a methodological procedure.

The interdisciplinary study is devoted to substantiating the significance of intellectual detailing as the usual order of carrying out professional methodological thinking on covital and personal events of human everyday life. The object of study is psychosocial detailing as a means of methodology in socio-humanitarianism, and its subject is the named detailing as a thinking action aimed at clarifying and explaining what happened as a personal or personified social event. The result of scientific research was the confirmation of a hypothesis consisting of two statements. The first indicates that the methodological procedure of psycho-social detailing of socially

important phenomena and processes will ensure the identification of micro-connections between social and psychological mechanisms that have an impact on the behavior and activities of people in various life situations. In particular, it has been proven that the role of interrelationships between these mechanisms is performed by psychological and social details, which, due to complementarity and co-organization, form a micro-event field of interaction of the individual as a source of psycho-spiritual and environment as a socio-cultural experience of the ethnic group in space and time. The second statement, which received confirmation, states the perspective: the described methodological procedure enables prediction of social events, taking into consideration the potential response of citizens to certain events. The deed organization of psychosocial detailing of a social or life event indicates that the scenario of potential reactions is implemented by the method of extrapolation on the basis of previously acquired knowledge and on the exhaustiveness of interpretations of micro-event connections. Therefore, the methodological procedure of psychosocial detailing is fundamentally important for interdisciplinary research in the field of socio-humanitarian studies and during the creation of social prognosis.

Key words: *methodology, detail, detalization, detailing, social mechanism, psychological mechanism, psychosocial mechanism, psychosocial detailing, event, microevent, scenario, social prediction, society, deed.*

Рецензенти:

**д. психол. н., доц. Інеса ГУЛЯС,
д. психол. н., проф. Оксана ФУРМАН.**

Надійшла до редакції 25.04.2023.

Підписана до друку 20.06.2023.

Бібліографічний опис для цитування:

Дикий Я.О. Психосоціальне деталювання як методологічна процедура. *Психологія і суспільство*. 2023. №2. С. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.075>